

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความรู้ความเข้าใจและเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้ง 4 ชั้นปี ในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน 4 แห่ง รวม 400 คน แบ่งออกเป็นนักศึกษาสาขาวิชาด้านธุรกิจและไม่ใช้ด้านธุรกิจ อย่างละ 50 คน รวม 100 คนแต่ละสถาบัน

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการสำรวจข้อมูลทั่วไป จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชน แห่งละ 200 คน สรุปข้อมูลที่สำคัญได้ดังนี้

ในด้านนักศึกษา ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 18-20 ปี เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สาขาวิชาที่ศึกษาด้านธุรกิจส่วนใหญ่อยู่ในคณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาที่ไม่ใช้ด้านธุรกิจอยู่ในคณะศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ อักษรศาสตร์ นักศึกษาในชั้นปีที่ 1 - 4 มีจำนวนเท่า ๆ กัน ครอบครัวมีพี่น้องรวมกับตนเอง 2-3 คน นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา มากกว่านักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน นักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนจะอาศัยอยู่หอพักมากกว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ นักศึกษาทั้ง 2 แห่งมีค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากผู้ปกครองต่อเดือนมากกว่า 4,000 บาท รองลงมามีค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนอยู่ระหว่าง 2,000 - 4,000 บาท

ในด้านบิดามารดา นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ สถานภาพการสมรสของบิดามารดาจะอยู่ด้วยกันมากกว่าบิดามารดาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน บิดามารดามีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนส่วนใหญ่โดยประมาณมากกว่า 40,000 บาท ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน บิดามารดามีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000 - 30,000 บาท สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ การศึกษาของบิดาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี มารดาส่วนใหญ่จบต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน การศึกษาของบิดาและมารดาส่วนใหญ่จบต่ำกว่าปริญญาตรี นอกจากนี้โดยภาพรวมของนักศึกษาทั้ง 2 แห่ง อาชีพของบิดามารดาส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพอิสระ รองลงมารับราชการ และบ้านพักที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นของตนเอง

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชน ในการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจครั้งนี้มีนักศึกษาตอบแบบทดสอบ 400 คน แบ่งออกเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชนแห่งละ 200 คน แบบทดสอบที่ใช้ในการสำรวจเป็นแบบประมาณค่า 5 มาตรา จำนวน 20 ข้อ จากการวิเคราะห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเชิง

จริยธรรมในด้านต่าง ๆ ทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชนส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความยุติธรรม ความอุตสาหะ และการเคารพผู้อาวุโส อยู่ในระดับควรทำ ด้านความกตัญญูกตเวที และความเสียสละ อยู่ในระดับควรทำอย่างยิ่ง สำหรับด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐเห็นว่าควรทำ ส่วนเอกชนเห็นว่าควรทำอย่างยิ่ง

เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยที่ได้ ว่ามีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันหรือไม่ ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนโดยภาพรวมสูงกว่าของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อทำการจำแนกค่าเฉลี่ยออกเป็นรายด้าน จะได้ค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกันในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความยุติธรรม และการเคารพผู้อาวุโส โดยที่นักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนจะมีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมที่สูงกว่าของรัฐ

5.1.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชน เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 5.1.2 แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชนอีกระดับหนึ่ง ว่านักศึกษาทั้ง 2 แห่งมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ แตกต่างกันหรือไม่ แบบทดสอบที่ใช้เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ โดยอิงแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ซึ่งแต่ละข้อมี 6 ตัวเลือกระดับจริยธรรม จากการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชน พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 ตามแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์ก นั่นคือ มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นหลักการมีเหตุผลและคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 ตามแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์ก นั่นคือ มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นหลักการทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม

เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยที่ได้ว่ามีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันหรือไม่ด้วยสถิติ t โดยภาพรวมทั้งหมด นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐจะมีค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรม 4.51 เอกชนจะมีค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรม 4.43 พบว่า ค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรมมีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ.05 นั่นคือแสดงให้เห็นว่านักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชน มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ใกล้เคียงกัน คือ อยู่ในขั้นหลักการทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม กับหลักการมีเหตุผลและคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

5.1.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาในสาขาวิชาด้านธุรกิจ กับไม่ใช่ด้านธุรกิจ เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 5.1.3 แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาในสาขาวิชาด้านธุรกิจกับไม่ใช่ด้านธุรกิจอีก ระดับหนึ่ง ว่านักศึกษาทั้ง 2 สาขาวิชามีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันหรือไม่ จากการ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาทั้ง 2 สาขาวิชา โดยภาพรวมนักศึกษาที่ ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาที่ไม่ใช่ด้านธุรกิจ จะมีค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรม 4.52 อยู่ในชั้นที่ 5 ตาม แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก นั่นคือ มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้น หลักการมีเหตุผลและคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม สำหรับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาที่ ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาด้านธุรกิจ จะมีค่าเฉลี่ย 4.41 อยู่ในชั้นที่ 4 ตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทาง จริยธรรมของโคลเบอร์ก นั่นคือ มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นหลักการทำตามหน้าที่และ ระเบียบของสังคม

เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยที่ได้ข้างต้นของนักศึกษาทั้ง 2 สาขาวิชาด้วยสถิติ t ใน ภาพรวม พบว่าค่าเฉลี่ยของเหตุผลเชิงจริยธรรมมีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ.05 นั่นคือ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ศึกษาอยู่ใน 2 สาขาวิชาดังกล่าว มีระดับการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมที่ใกล้เคียงกัน คือ อยู่ในชั้นหลักการทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม กับหลักการมี เหตุผลและคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

5.2 อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อต้องการศึกษาความรู้ความเข้าใจและเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐกับมหาวิทยาลัยเอกชน และที่ศึกษาอยู่ใน สาขาวิชาด้านธุรกิจกับสาขาวิชาที่ไม่ใช่ด้านธุรกิจ โดยพิจารณาจากลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล ซึ่งมีหลายประการ ได้แก่ ความรู้ ทศนคติ การใช้เหตุผล พฤติกรรมต่าง ๆ แล้วเลือกออกมา ศึกษา 2 ประการคือ ความรู้เชิงจริยธรรม กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เนื่องจากความรู้เชิง จริยธรรมเป็นความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและคำสอนทางศาสนา ผู้วิจัยจึงกำหนดคุณค่าทาง จริยธรรม (ethic value) ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความมี ระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดสาหะ การประหยัดและการ ออมทรัพย์ รวมทั้งการเคารพผู้อาวุโส เพื่อใช้วัดว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ทราบหรือไม่ว่าการกระทำชนิดใดควรแก่การกระทำ การกระทำชนิดใดควรแก่การละเว้น และ เนื่องจากการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นเรื่องของการใช้เหตุผลในการเลือกตัดสินใจที่จะกระทำ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเหตุผลในการเลือกตัดสินใจที่จะกระทำเกิดจากเหตุผลหรือ แรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำนั้น ๆ เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิง จริยธรรมและสามารถนำมาทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิ และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก, 2520) ผู้วิจัยจึงสร้างแบบทดสอบอีกตอนหนึ่งเป็นการใช้เหตุผลเชิง

จริยธรรมในสถานการณ์สั้น ๆ ที่เป็นประเด็นปัญหาทางจริยธรรม (moral dilemma) ที่อิงแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กเป็นหลัก พร้อมกับแทรกจริยธรรมทางธุรกิจเข้าไปด้วย เพื่อใช้วัดว่านักศึกษามีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาด้านธุรกิจจะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทางธุรกิจมากน้อยเพียงใด ทราบหรือไม่ว่าจริยธรรมทางธุรกิจเป็นที่คาดหวังของสังคมต่อนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาด้านธุรกิจและจะเข้าไปมีบทบาททางด้านธุรกิจซึ่งจะมีผลต่อสังคมในอนาคต

การศึกษาวิจัยข้างต้น พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 จากผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชน นักศึกษาทั้ง 2 แห่งมีความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ตรงกัน ยกเว้นในด้านการประหยัดและการออมทรัพย์ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐเห็นว่าอยู่ในระดับควรทำ ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนเห็นว่าอยู่ในระดับควรทำอย่างยิ่ง ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t ที่ระดับ .05 พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน สูงกว่าของรัฐโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อทำการจำแนกค่าเฉลี่ยออกเป็นรายด้าน จะได้ค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกันในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความยุติธรรม และการเคารพผู้อาวุโส โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนจะมีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมที่สูงกว่าของรัฐ

จากข้อมูลข้างต้นทำให้สามารถตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนจะมีเรื่องที่ต้องใช้จ่ายมากกว่านักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วอาจเป็นเพราะค่าใช้จ่ายในการเรียน โดยเฉพาะค่าลงทะเบียนเรียนของเอกชนสูงกว่าของรัฐ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในหมู่เยาวชนวัยรุ่น และหากเป็นนักศึกษาที่อยู่หอพักจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาที่อาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา ซึ่งจากผลการสำรวจข้อมูลทั่วไป (ข้อ 5.1.1) นักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนจะอยู่หอพักมากกว่าของรัฐ ดังนั้นเนื่องจากมีเรื่องที่ต้องใช้จ่ายมากจึงมีความเห็นว่าการประหยัดและการออมทรัพย์เป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตอีกว่าเนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่มาเลือกเรียนที่เอกชนภายหลัง ดังนั้นมหาวิทยาลัยเอกชนน่าจะรับภาระในการเข้มงวดกวดขันในเรื่องการประพฤติปฏิบัติมากกว่า ทั้งในการเรียนการสอนก็ดี การเป็นแบบอย่างให้เห็นเพื่อจะได้ปฏิบัติที่ดี ที่อาจพยายามมุ่งเน้นในเรื่องความมีระเบียบวินัย การเคารพผู้อาวุโส ตลอดจนในเรื่องของความยุติธรรม รวมทั้งบิดามารดาผู้ปกครองที่มีความรักและห่วงใยในลูกหลานอาจเน้นในเรื่องของจริยธรรมดังกล่าวบ่อย ๆ ว่าเป็นสิ่งที่ควรทำหรือควรปลูกฝังให้มีขึ้น โดยเฉพาะลูกหลานที่ต้องไปอาศัยอยู่หอพักระหว่างศึกษาเล่าเรียน

5.2.2 จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชน การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาทั้ง 2 แห่ง โดยภาพรวมนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 ตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งเป็นระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นหลักการมี

เหตุผลและค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 4 ตามแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งเป็นระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นหลักการทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม และเมื่อทำการทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยที่ได้ด้วยสถิติ t พบว่าค่าเฉลี่ยของเหตุผลเชิงจริยธรรมมีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐกับเอกชน มีระดับการใช้เหตุผลที่ใกล้เคียงกัน คืออยู่ในชั้นหลักการทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม กับ หลักการมีเหตุผลและค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่านักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ทั้งชายและหญิง ตั้งแต่ระดับชั้นปีที่ 1- 4 จำนวน 400 คน มีระดับจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 และชั้นที่ 4 ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 4 โดยทั่วไปจะมีอายุอยู่ระหว่าง 13-16 ปี ซึ่งเป็นเด็กหรือนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 จะมีอายุ 16 ปีขึ้นไป และหากเป็นวัยผู้ใหญ่จะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 6 ซึ่งเป็นระดับจริยธรรมในชั้นหลักการยึดถือคุณธรรมสากลอันเป็นระดับจริยธรรมขั้นสูงสุด ถูกเป็นถูกผิดเป็นผิด โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว การตัดสินใจล้วนมีจุดหมายปลายทางที่เป็นอุดมคติ อันทำให้สามารถตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่านักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษาและมีอายุอยู่ระหว่าง 18 ปีขึ้นไปจนถึง 23 ปีตามข้อมูลที่สำรวจได้นั้น ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก นักศึกษาควรมีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม คือ อยู่ในชั้นที่ 5 หรือสูงกว่านั้น

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อเปรียบเทียบระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (ข้อ 5.2.2) กับ ความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรม(ข้อ 5.2.1) จะเห็นว่าระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ($\bar{X} = 4.51$) สูงกว่าเอกชน ($\bar{X} = 4.43$) แต่เมื่อทดสอบสมมติฐานให้ผลที่ไม่แตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่ความรู้ความเข้าใจเชิงเหตุผลของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนสูงกว่าของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็น่าจะเป็นเหตุให้นักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าของรัฐ อันทำให้ได้ข้อคิดว่าความรู้กับการใช้เหตุผลของแต่ละบุคคลอาจไม่สัมพันธ์หรือไม่สอดคล้องกันก็ได้ ดังที่บางครั้งพบว่าบางคนมีความรู้ดีแต่ไม่สามารถแสดงออกหรือใช้ให้เป็นประโยชน์เท่าที่ควร โดยอาจมีปัจจัยบางประการเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นเรื่องของการปรับตัว การรู้จักแสดงออกที่เหมาะสม อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ความรู้เชิงจริยธรรมจึงยากต่อการนำไปใช้ทำนายพฤติกรรม เพราะความรู้ของบุคคลเป็นเพียงสาเหตุเดียวในหลาย ๆ สาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลนั้น (ดวงเดือน พันธุนาวิน, 2524 : 2)

5.2.3 จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยด้านธุรกิจกับไม่ใช่ด้านธุรกิจ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาทั้ง 2 สาขาวิชา โดยภาพรวมนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่ด้านธุรกิจมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 ตามแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์ก นั่นคือ มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นหลักการมี

เหตุผลและค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาด้านธุรกิจมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 ตามแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์ก นั่นคือ มีระดับเหตุผลเชิง จริยธรรมอยู่ในขั้นหลักการทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม และเมื่อทำการทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยที่ได้ด้วยสถิติ t พบว่า ค่าเฉลี่ยของเหตุผลเชิงจริยธรรมมีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ.05 นั่นคือ แสดงให้เห็นว่านักศึกษา 2 สาขาวิชาดังกล่าวมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ใกล้เคียงกัน คือ อยู่ในขั้นหลักการทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม กับ หลักการมีเหตุผลและค่านึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ได้แนวคิด 2 ประการ คือ ประการแรกได้ข้อสังเกตคล้ายกับข้อ 5.2.2 ที่ว่านักศึกษาในวัย 18-23 ปี ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชนและไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาในสาขาวิชาด้านธุรกิจหรือไม่ใช่ด้านธุรกิจ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก โดยภาพรวมนักศึกษาควรมีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม นั่นคือ มีระดับจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 หรือสูงกว่านั้น ประการที่สองนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาด้านธุรกิจควรตระหนักถึงจริยธรรมทางธุรกิจ (business ethics) ให้มากขึ้น โดยเฉพาะเหตุผลในเรื่องการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในธุรกิจ การตลาด และการโฆษณา ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางธุรกิจอย่างมาก และหากสำเร็จการศึกษาออกไปปฏิบัติงานจริง บริษัทหลายแห่งมักมีจรรยาบรรณของบริษัท (code of ethics) เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนพอสมควร ที่จะสามารถตรวจสอบได้ง่ายว่าการตัดสินใจของบุคคลในบริษัทตรงกับจรรยาบรรณมากน้อยเพียงไร (จินตนา บุญบงการ, 2547 : 105) ดังนั้นผู้ที่ศึกษาในสาขาวิชาด้านธุรกิจจะต้องตระหนักถึงมาตรฐานทางจริยธรรมของสังคมดังกล่าวเป็นพิเศษด้วย (ช่อปาริชาติ (นามแฝง), 2550 : 25) ดังคำกล่าวที่ว่า

“ความโปร่งใสในการทำธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เป็นความรับผิดชอบต่อลูกค้า
ลูกค้า ชุมชน รัฐบาล สิ่งแวดล้อม... หากสังคมไทยไร้ซึ่งจริยธรรมทางธุรกิจ เป็นสิ่งที่
น่าเป็นห่วงยิ่ง โลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรม ค่านิยมของคนเอเชีย ชนกันเพื่อ
ประหยัดมัธยัสต์ อดทนบากบั่น ด้วยวัฒนธรรมค่านิยมตะวันตกเข้ามา ทุกคนแก่งแย่ง
กันเพื่อแย่งชิงทรัพยากร จนลืมนึกว่า การอยู่อย่างมีความสุขไม่ได้เกิดจากน้ำเงินเพียงอย่าง
เดียว หากต้องอยู่ร่วมกันอย่างมีจริยธรรมด้วย”

ทั้งนี้ธรรมชาติของการทำธุรกิจมักเล็งผลกำไรสูงสุดเป็นเป้าหมาย การแก่งแย่งชิงดีกัน การแข่งขันกัน การเอาเปรียบผู้บริโภค การหลีกเลี่ยงการชำระภาษีอากรรัฐ ฯลฯ เป็นพฤติกรรมที่ขาดบรรทัดฐานทางจริยธรรมที่พบเห็นบ่อย ๆ ในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นคำกล่าวข้างต้นจึงเป็นคติที่เตือนใจได้เป็นอย่างดีสำหรับวงการบริหารธุรกิจที่ต้องการยกฐานะอาชีพบริหารธุรกิจให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิชาชีพโดยการมีจริยธรรมทางธุรกิจเป็นตัวกำกับ

อนึ่ง เมื่อย้อนมาพิจารณางานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เหตุผลทางจริยธรรมต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของนิรมล เตชะปณิต และลัดดา ยุพกรณ์ (2547) ซึ่งพบว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 4 ชั้นปีโดยรวมอยู่ในชั้นที่ 4 ตามแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์ก งานวิจัยของดวงพร พิณรุักษ์ (2545) ซึ่งพบว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวมทุกศาสนาและกลุ่มไทยพุทธมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 4 ส่วนกลุ่มไทยมุสลิมมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 และงานวิจัยของเสฐียรพงษ์ วรรณปก และคณะ (2534) ซึ่งพบว่า จริยธรรมที่นักเรียนพลตำรวจภูธร ซึ่งมีอายุเฉลี่ยในวัย 22 ปีใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และการดำรงชีวิตอยู่ในระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ เนื่องจากเป็นหน้าที่ทางสังคม ก็พอจะสรุปได้ว่านักศึกษาหรือเยาวชนส่วนใหญ่มีระดับจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 4 ซึ่งเป็นผลให้ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะบิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ คงจะต้องนำมาคิดพิจารณาว่าน่าจะเป็นเพราะสาเหตุใด และควรจัดให้ลูกหลานหรือลูกศิษย์ได้ผ่านกระบวนการของการเพิ่มพูนพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้สูงขึ้นได้อย่างไร ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้อง ที่มีต่อบุตรหลาน ว่าค่อนข้างจะโอ้อุ้มเอาใจ และปกป้องบุตรหลานมากเกินไป ไม่ค่อยให้บุตรหลานกล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นด้วยการใช้เหตุผลและการถกเถียงโต้แย้งความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน และจากงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิ และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2524) ได้อ้างอิงงานวิจัยของโคลเบอร์กที่ได้ศึกษาเด็กวัยรุ่นอายุ 13 ปี จากครอบครัวฐานะปานกลาง พบว่า การที่บิดามารดาเปิดโอกาสให้ลูกได้อธิบายประเด็นต่าง ๆ กับตนนั้น จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงตามอายุและตามระดับจริยธรรม นอกจากนั้นจากการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในยุคข้อมูลข่าวสารของวิลลาร์ด (Willard, 1998) พบว่า ประเด็นบ่งชี้พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่บิดามารดาควรนำมาใช้ในการเสริมสร้างให้เยาวชน ได้แก่ การรักษาทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ การเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การแสดงความสุภาพเรียบร้อยต่อคนอื่น ๆ เป็นต้น

นอกจากนั้นหากพิจารณาถึงการจัดการเรียนการสอนของครูในสังคมไทยที่ผ่านมาในอดีตอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “ครูเป็นศูนย์กลาง” โดยสอนให้เด็กคิดตามครูหรือคล้อยตามความคิดเห็นของครู หากเด็กมีความคิดเห็นแตกต่างกล้าถกเถียงโต้แย้งครู ก็จะกลับกลายเป็นว่าเด็กคนนั้นถือดีก้าวร้าวไม่มีสัมมาคารวะ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการปรับเปลี่ยนปรัชญาในการจัดการเรียนการสอนใหม่ คือ ให้ “นักเรียนเป็นศูนย์กลาง” หรือให้ “นักเรียนเป็นศูนย์กลางความสำคัญ” โดยครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กคิดเป็นทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่ม กล้าแสดงออก รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งก็คงจะต้องใช้ระยะเวลาอีกพักใหญ่ เพราะจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูเสียก่อน ซึ่งจากผลการวิจัยของสุปราณี ธรรมพิทักษ์ (2542) เรื่องผลของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดของโคลเบอร์กเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน งานวิจัยของสโตน และเบลเลอร์ (Stoll and Beller, 1993) เรื่อง

ผลของการใช้วิธีสอนระยะยาวและบรรยากาศในชั้นเรียนที่มีต่อการพัฒนาความรู้และพฤติกรรมทางจริยธรรม และงานวิจัยของเดวิดสัน (Davidson, 2001) เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียนโดยสร้างหลักสูตรเสริมด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนชั้น ตลอดจนงานวิจัยของโกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ (2545) ซึ่งวิจัยเรื่องผลการฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมจริยธรรมของครู ซึ่งข้อมูลที่พบพอจะบ่งชี้ได้ว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สามารถฝึกกันได้ พัฒนาได้ ในตัวเด็กและเยาวชนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ และตัวผู้ฝึกฝนโดยเฉพาะครูอาจารย์เองก็ควรมีการฝึกฝนด้วยเช่นกัน ทั้งนี้พัฒนาการทางจริยธรรมจะสัมพันธ์กับอายุ และมักถูกกำหนดด้วยพัฒนาการทางการรับรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (ชัชชัย คุ่มทวีพร, 2540 : 213) ดังนั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมจึงมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลได้ และเป็นสิ่งที่ควรหาวิธีสร้างเสริมพัฒนาให้เกิดขึ้นในเยาวชนไทยของเรา

5.3 ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ตลอดจนมีการแข่งขันสูงเช่นนี้ เป็นผลให้คนขาดคุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญไปอย่างมาก โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต จำเป็นที่ต้องเน้นให้มีคุณธรรมควบคู่ไปกับการศึกษาด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า “คุณธรรมนำความรู้”

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีดังกล่าว เป็นไปตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งพบว่า จริยธรรมนั้นมีพัฒนาการตามวุฒิภาวะและมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาและระดับการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นการช่วยนักวิชาการอย่างมากที่จะจัดเนื้อหาวิชาจริยธรรมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กหรือเยาวชน โดยนำทฤษฎีดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในอันที่จะช่วยปลูกฝังจริยธรรมให้แน่นหนามั่นคงขึ้น

เนื่องจากจริยธรรมเรียนกันไม่รู้จักสิ้นสุด เรียนกันมาแต่ชั้นอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา และจะต้องเรียนกันไปจนสุดสิ้นชีวิต (พิภพ วังเงิน, 2545 : 32) และจากผลการวิจัยของโคลเบอร์ก โกศล มีคุณ และณรงค์ เทียมเมฆ รวมทั้งนักการศึกษาอื่น ๆ ต่างพบว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่ฝึกฝนกันได้ สามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมให้อยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคมได้ นั่นคือ ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 5 และขั้นที่ 6 ทั้งนี้เพราะระดับจริยธรรมเป็นเครื่องทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรมีการจัดเตรียมการเรียนการสอนให้เข้มข้นและเอาจริงเอาจังโดยให้นักศึกษาได้ผ่านกระบวนการของการเพิ่มพูนพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในการที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม หากคนเราประพฤติตนโดยคำนึงถึงเหตุผลและไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนจะลงมือ

กระทำแล้ว ความประพฤติของเขาก็จะสอดคล้องกับความดีอย่างสังเกตได้ ทั้งนี้เพื่อที่สถาบันการศึกษาจะได้บรรลุเป้าหมายของการผลิตบัณฑิตที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและความรู้ต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะ แยกกล่าวได้เป็น 2 ประการ ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาควรถือเป็นนโยบายดำเนินการเมื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา ดังนี้

1. วิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรอุดมศึกษา ควรมีการสอดแทรกและเน้นเนื้อหาทางด้านการพัฒนามนุษย์ การพัฒนาสังคม หลักศาสนา ฯลฯ ในวิชาต่าง ๆ ทุกชั้นปี ซึ่งจะช่วยพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

2. การเน้นย้ำให้อาจารย์ได้ช่วยกระตุ้นนักศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของส่วนรวมและคุณธรรมอันดีงามที่พึงปฏิบัติ ทั้งในและนอกเวลาเรียน และอาจารย์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของศิษย์ และพัฒนาตนเองให้สามารถพัฒนาศิษย์ได้อย่างเหมาะสม

3. การสนับสนุนงบประมาณอย่างพอเพียงในการจัดโครงการหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาจิตใจโดยตรง เช่น กิจกรรมทางกีฬาและสันทนาการ กิจกรรมในชมรมพุทธศาสตร์ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมชุมชนสงเคราะห์ หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อื่น ๆ ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดนั้นควรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีขั้นตอนการปฏิบัติที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด ดำเนินงานอย่างรอบคอบ และมีการติดตามประเมินผลด้วย

4. เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมที่เป็นหัวใจของการปลูกฝังจริยธรรมในชั้นเรียนตามทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ที่นักศึกษามักใช้ คือ การอภิปรายแลกเปลี่ยนทรรศนะ จัดว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่ง กระทำได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับรู้ทรรศนะของผู้อื่น ซึ่งมีจริยธรรมอยู่ในขั้นที่สูงกว่าหนึ่งขั้น แต่ทั้งนี้ประเด็นสำหรับอภิปราย อาจารย์จะต้องวางแผนเสนอเรื่องราวที่ยากแก่การตัดสินใจความถูกต้อง แบ่งกลุ่มย่อยให้นักศึกษาที่มีความเห็นต่างกัน อภิปรายเพื่อแสวงหาข้อสรุปร่วมกัน ดังนั้นจึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจที่ควรศึกษารายละเอียดเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยในพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเยาวชนหรือนักศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น และจากผลการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยข้อหนึ่ง ที่พบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอาจไม่สัมพันธ์กับความรู้เชิงจริยธรรม ก็เป็นแง่คิดประการหนึ่งที่น่าสนใจที่ควรศึกษาวิจัยต่อไปว่า แท้ที่จริงแล้วมีความสัมพันธ์กันมากน้อยอย่างไร และมีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง เป็นต้น